

Cilt, 16 SAYI: 1 OCAK 1988

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüŖ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) OCAK 1988
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Ömer Dinçkök*

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Yayına Hazırlayan:
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:

Bu sayıda:

Nilgün Demirtaş
Erol Koç

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ"ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:

Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9-10
Harbiye - İstanbul Tlf: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:

İDE AJANS TİC. LTD. ŞTİ.
Tel: 526 54 60

Bu Sayıda,

TÜSİAD'dan Haberler	4
AT'den Haberler	6
İş Hayatının Sorunları	9
Japonya'da Hükümet ve İş Çevrelerinde Uyum Konusu	15
Borç - Hisse Senedi Swap'ı ve Ağır Dış Borç Yüğü Olan Ülkeler	20
Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması	26
Fransız Frank'ı Bölgesinin Sorunları	30

TÜSİAD'dan haberler

1. TÜSİAD Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı 17 Aralık 1987 günü dernek merkezinde yapıldı. Toplantıda, TÜSİAD'ın Avrupa Sanayi ve İşverenler Konfederasyonu Birliği'ne (UNICE) katılması hakkındaki Yönetim Kurulu kararı onaylandı. Ayrıca, koşullar uygun olduğu takdirde, İktisadi Kalkınma Vakfı'na TÜSİAD'ın üyeliği için Yönetim Kurulu'na selahiyet verilmesi kararlaştırıldı.

2. TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök, TÜSİAD'ı temsilen, 6-8 Aralık 1987 tarihinde Paris/Versailles'da Uluslararası Akdeniz Araştırmaları Merkezi (Centre de Prospective Mediterranee) tarafından düzenlenen toplantıya katıldı ve temaslarda bulundu. Kuzey ve Güney Akdeniz ülkeleri arasındaki gelişmişlik farkının düzeltilmesi için bir forum niteliğinde olan bu toplantıya Türkiye'den ayrıca eski Büyükelçi Hamit Batu ve Yazar Yaşar Kemal de katıldılar.

3. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Ali Coşkun, Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök'ü TÜSİAD merkezinde 12 Aralık 1987'de ziyaret etti. Sayın Coşkun ve Sayın Dinçkök kuruluşlarını ilgilendiren konularda görüş alış-

verisinde bulundular ve toplantıdan sonra basın mensuplarının muhtelif sorularını cevapladılar.

4. Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök üniversite öğretim üyelerinin katıldığı TÜSİAD Ekonomik Danışma Kurulu ile 14 Aralık 1987'de güncel ekonomik sorunların görüşüldüğü bir toplantı yaptı.

5. Başkan Ömer Dinçkök, 20 Aralık 1987 günü TİSK'in 25'inci Kuruluş Yıldönümü toplantısına katıldı ve özel sektörün güncel sorunlarını dile getiren bir konuşma yaptı. Bu konuşma metni orta sayfada aynen yayımlanmaktadır.

6. TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök, Ankara'da 21 Aralık 1987 tarihinde Sovyet Büyükelçisi Albert Çernişev'e bir nezaket ziyaretinde bulundu.

7. TÜSİAD'ın Turizm Raporu Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Tınaz Titiz'in de katılımıyla 8 Ocak 1988 günü Sayın Bakan ve Sayın Ömer Dinçkök tarafından yapılan konuşmalar ile basına açıklanmış ve sorular cevaplandırılmıştır.

8. Sayın Ömer Dinçkök 7 Ocak 1988 günü TÜSİAD-DEİK tarafından Amerikan kongre üyeleri onuruna verilen yemekte Türk-Amerikan ilişkilerini konu alan bir konuşma yapmıştır.

AT'den Haberler

- 1) Avrupa Komisyonu Türkiye'ye iki yardım paketini onayladı:

Doğu Akdeniz'de sıtma ile savaş için 1.5 milyon ECU tutarında yardım öngörülmektedir. Programın toplam maliyeti 7.5 milyon ECU olup, ulaşılabilecek nüfus 3 milyon kişidir.

AT ve Türkiye'den 200'er kişinin katılacağı AT - Türkiye İş Haftası'nın organizasyonu için 500.000 ECU tutarında bir yardım paketi kabul olunmuştur.

Ayrıca, Komisyon Anadolu'da jeotermal enerji projesi için 8 milyon ECU civarında üçüncü bir yardım paketi planlamaktadır.

- 2- Geçen ay yaşanan borsa krizi nedeni ile 1988 yılında AT'nın ekonomik gelişmesinin % 0.5-0.7, ABD'nin ise % 1.0 - 1.4 arasında azalabileceği belirtilmektedir. Böylece Topluluk'ta bü-

yüme hızı % 2.0'nın altına düşebilir. Amerikan bütçe kanunu hazırlandıktan sonra genel bir değerlendirmenin yapılmasının uygun olacağı belirtilmektedir.

- 3- Komisyon, fırsat eşitliği konusunda orta vadeli (1986-1990) programının bir parçası olarak kadınların meslek eğitimiyle ilgili bir öneriyi` Konsey'e sunulmak üzere kabul etmiştir. Komisyon, genç kız ve kadınların çalışmalarının hala geleneksel "kadın işleri" üzerinde yoğunlaştığı, bu yüzden de kadınların gelecekteki yeni meslekler, özellikle de yeni teknoloji karşısında daha hazırlıksız buldukları olgusunu dile getirmektedir. Bu nedenle, üye devletlerin genç kız ve kadınların geleceğin mesleklerine yönelik eğitim programlarına katılmalarını özendirecek bir politika benimsemeleri ve kadınların yeterince temsil edilmediği meslekleri hedef alan eğitim için özel önlemler geliştirmeleri istenmektedir.

4. Avrupa Komisyonu telif hakları ile ilgili bir AT teklifini açıklamıştır.

GATT toplantısı için hazırlanan teklifte AT'nin dünya ticaretinde hizmetlerin libere edilmesi ile ilgili daha geniş uygulamaları dikkate alması gerektiği belirtiliyor. Telif hakları ile ilgili uygulamaların GATT prensipleri çerçevesinde yönetilmesi, böylece hem yerli hem de yabancıların aynı şartlarda korunması amaçlanmaktadır. GATT'ın Cenova'daki görüşmelerinde temel konulardan biri hizmetler kesiminde ticarete yeni engeller konması ve kısıtlamaların azaltılması yönündedir.

Kaynak: Europe, EC News, Financial Times.

İş Hayatının Sorunları

Bu araştırmada, iş dünyasının sorunlarını belirlemek amacıyla 1004 firma yöneticisiyle yüzyüze görüşme metoduyla anket yapılmıştır.

Örneklere dahil olan firmaların sorunlarının başında kısa vadeli finansman sorunu gelmektedir. Bunu personel, üretim ve uzun vadeli finansman sorunları takip etmektedir.

Kısa vadeli finansman sorunlarının başında piyasadan tahsilatta karşılaşılan güçlükler ve banka kredilerinin pahalı olması; uzun vadeli finansman sorunlarının başında ise yatırım kredilerinin çok pahalı olması, yatırım kredisi almaktaki güçlükler ve özsermayenin yetersizliği gelmektedir.

Kısa vadeli finansman sorununun çözümünün "bankaların yaklaşım, tutum ve tavırlarının değişmesi", "iç piyasa şartlarının değişmesi" gibi firma dışındaki şartlara bağlı olduğu düşünüldüğü halde, uzun vadeli finansman sorununun işyerinin kendi kaynağı ile halledilmesi gerektiği düşüncesi yaygındır.

Günümüzde iyi çalışan bir sermaye piyasasının yokluğu önemli bir sorun olarak görülmemekle birlikte, uzun vadeli finansman sorununun çözümünde iyi çalışan bir sermaye piyasasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Personele ilişkin sorunların başında istenen nitelikte eleman bulunmaması gelmektedir. Sendikal sorunlar, ücrete ilişkin sorunlar, çalışma disiplininin eksikliği ise yok denilecek düzeydedir.

Personel sorunlarının çözüm yolları olarak iş başında eğitim ile mesleki kuruluşlar tarafından düzenlenecek eğitim kursları ve seminerler başta gelmektedirler.

Üretim sorunlarının başında hammadde teminindeki güçlükleri görmekteyiz. Bu sorunu yan sanayiinin düzensiz çalışması ve ara mallardaki kalite sorunları, takip etmektedir. Sorunun çözümünde kendi sektörünün güçlenmesi ve standart mal üretiminin temin edilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Yatırım ile ilgili sorunların en önemlileri kredi teminindeki güçlükler ve faiz had-

lerinin yüksek olmasıdır. Yatırım sorunlarının çözümü için kredi faizlerinin düşürülmesi gerektiği düşüncesi yaygındır.

Firmaların önemli gördükleri diğer bir sorun da pazarlama ile ilgilidir. Bu sorunlar arasında ödemelerin gecikmesi, fazla rekabet, yetersiz bayi sistemi ve piyasadaki ucuz ve kalitesiz mallar önemli görülmektedir. Pazarlama sorunlarının çözümü piyasa şartlarının ve ekonomik yapının değişmesi yanında firmanın kendi olanaklarını artırmasına ve dış pazarlara açılmaya bağlanmaktadır.

İhracat sorunu firmaların yüzde 5.2'sinde en önemli sorun olarak görülmektedir. İhracat sorunlarının başında diğer ülke kotaları, bürokrasinin tutumu, mevzuat, bilgi/tecrübe eksikliği ve maliyetlerin yüksek olması gelmektedir. İhracat sorununun çözümü için mevzuat değişikliği, hükümetin mali desteği ve dış pazarlarda örgütlenme önerilmektedir.

İthalat ile ilgili sorunların başında da bürokrasi, mevzuat ve maliyetlerin yüksek olması gelmektedir. Bu sorunun çözümü için de mevzuat değişikliği ve kırtasiye-

ciliğın azaltılması arzu edilmektedir.

Kamu hizmetleri arasında ulaştırma, enerji ve PTT hizmetleri yetersiz görölmektedir. Enerjinin pahalı olması da önemli bir sorundur. Sorunun çözümü hükümetin alt yapı yatırımları yapmasına ve yerel yönetimlerin sorunlarla ilgilenmesine bağlanmaktadır.

İşyerlerinin yüzde 7'sinin en önemli sorunları devlet daireleri veya belediyeler ile ilgilidir. Sistemde gereksiz muamelelerin çokluğu, mevzuat ve sistemin yavaş çalışması en önemli şikayet konularıdır.

Memurların tutum ve tavırları da sorun olarak görölmektedir. Yerel yönetim karar ve uygulamalarının yarattığı sorunlar ise belediyelerle ilgili sorunlar arasında ilk sırayı almaktadır. Mevzuatta ve uygulamalarda önemli değişiklikler, ve kamu personelinin kalitesinin yükselmesi çözüm için gerekli görölmektedir

Dünya konjktürü ile ilgili sorunlar fazla önemli görölmemektedir. Özel sektör meslek kuruluşları konusunda üyeliğın mecburi veya gönüllü olması sorusuna ankete cevap verenlerin yüzde 59'u gönüllü, yüzde

31.1'i mecburi, yüzde 9.9'u ise kısmen gönüllü, kısmen mecburi olması şeklinde cevap vermişlerdir.

Sorun olarak görülen alanların hemen hemen hiçbirinde, beş yıl öncesine göre önemli bir iyileşme olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak önümüzdeki yıllarda durumun daha iyiye gideceği düşüncesi firmalar arasında yaygındır.

Ülkemizin en önemli ekonomik sorunları olarak enflasyon, yüksek kredi faizi ve teknolojik yetersizlik görülmektedir. Ancak enflasyon sorunu diğerlerinin çok önünde gelmektedir.

Sanayide faaliyet gösteren işyerlerinin çoğunluğu bugün kullandıkları teknolojinin Avrupa Topluluğu'na tam üyelik durumunda yeterli olmayacağı kanısındadırlar. Özellikle küçük firmalar arasında bu kanaat daha yaygındır. Teknolojinin Avrupa Topluluğu ile aynı düzeye gelebilmesi için devlet desteği beklenmektedir.

Avrupa Topluluğu'na tam üyeliğin işyerlerine olumsuz bir etkisi olmayacağı kanaati yaygındır. AT üyeliğinin, milli ekonomiye etkisinin ise, özellikle uzun vade-

de olumlu olacağı düşünölmektedir. Avrupa Topluluğu'na girişte "Düşük teknoloji", "Dış pazarlarda tecrübe, tanıtım eksikliği" ve "Malların kalitesiz olması"nın sorun yaratacağı belirtilmektedir.

Kaynak: TÜSİAD'ın İş Dünyasının Sorunları - Öncelikler, Beklentiler ve Çözümler adlı yayınının Özet ve Sonuç bölümünden alınmıştır.

Japonya'da Hükümet ve İş Çevrelerinde Uyum Konusu

Japonya'nın mamul madde ithalatının artması, ülkenin iç pazarı açma konusunda ciddi olduğunu göstermektedir. Bu yüzden Keidanren ve iş çevreleri arasında bir sürtüşme olabileceği belirtilmektedir.

Japonya'da hükümet ile sanayiciler arasında ekonomik konularda varolan uyum özellikle Avrupalı imalatçıları kısıktırmaktadır. İngiltere'de endüstri çevreleri, hükümete kendilerini ithalata karşı koruması için baskı yaptığı halde fazla başarılı olmamaktadır. Japonya'da ise, eskisi kadar olmasa dahi, hükümet ve sanayi aynı yönde hareket etmekte çok başarılıdırlar.

Keidanren'in (Japon TÜSİAD'ı) karşılaştığı en önemli sorun politika teklifleri üzerinde artık anlaşmaya pek kolay varılmasıdır. Aynı durum, senelerdir İngiltere'de CBI'nın (Confederation of British Industry) etkinliğinin azalmasında rol oy-

namıştır. Ancak, Keidanren CBI ve diğer Avrupalı işveren kuruluşlar arasındaki farklılıklar, benzerliklerden daha fazladır.

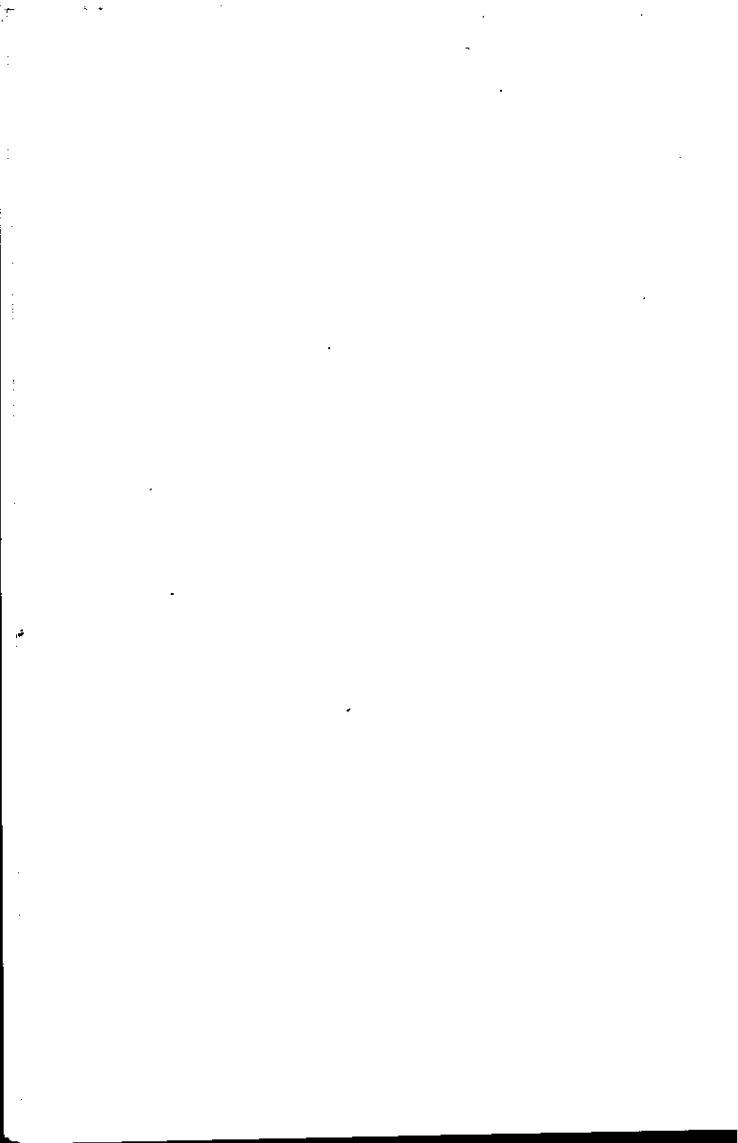
Keidanren, 1946'da kurulduktan sonra Japonya'da savaş sonrası endüstrinin gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Keidanren kuvvetini 3 kaynaktan almaktaydı:

1. Danışma ve fikirbirliği sağlanması, Japon toplumunun bir geleneğidir. En önemli ekonomik organizasyon olan Keidanren, sadece bir lobi kuruluşu değildir, danışma sürecinin temel taşını oluşturur.
2. Keidanren, Japonya'da belli başlı sanayi ve iş kuruluşlarının bir federasyonu niteliğini taşımaktadır.
3. Başkan, başkan yardımcısı ve komite başkanlarının pozisyonları büyük önem taşımaktadır.

Hükümet ile sanayi arasındaki görüşmeler, hükümet içindeki Ekonomik Politika Konseyi ve çeşitli diğer Konseyler aracılığı ile olmaktadır. Keidanren, diğer önemli ekonomik organizasyonlar ile birlikte bu konseylerde temsil edilir. Konseylerde ayrıca sendika liderleri ve akademis-

**Türkiye İşveren Sendikaları
Konfederasyonu'nun 25'nci
kuruluş yılı nedeniyle
tertiplenen toplantıda TÜSİAD
Yönetim Kurulu Başkanı
Ömer Dinçök'ün yaptığı
konuşma**

TİSK Başkanına ve Yöneticilerine teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum.

Sendikacılık hareketinin başlangıç noktası sanayileşme'de düğümlenmektedir. İşçi ve İşveren Sendikalarının sayıca artması, üye sayılarının fazlalaşması sanayileşmeye paralel olarak seyretmektedir. Kurulu bulunan iş barışı ve toplu sözleşme düzenindeki gelenekleşme önümüzdeki yatırım atılımları için en büyük güvencedir. Bu düzeni demokratik kurumların önemli bir parçası olarak görüyoruz. Nitekim 1961 Anayasası ile işçi sendikaları toplu sözleşme yapabilecek haklara kavuşmuşlar ve bunu takiben işveren sendikaları da hızlı bir oluşum sürecine girmiştir.

Her ülke gelişmişlik ölçüsünü ileri götürebilmek için çaba gösteriyor. Her ülke bitmeyen kalkınma çabası içinde. Sanayileşme ve büyüme ancak kaynakların iyi kullanılması ile gerçekleşebilir. İyi kullanılmak da yeterli değildir. Kaynaklar en iyi biçimde kullanılmalıdır. Her tür yatırım ile istihdama katkımız olacaktır. Esas olan herkesi iş sahibi yapabilmektir. Ancak kaynakları en verimli şekilde

yatırım ve üretime yöneltebildiğimiz takdirde bu iş sahalarını açabiliriz. Bugün işsizliğin boyutunun resmi rakamların altında olduğu kanısındayız. İş ve İşçi Bulma Kurumu'nda iş arar görünen kişilerin çeşitli şekillerde geçimlerini sağladıklarını biliyoruz. Ayrıca sık sık eleman arayan kuruluşlarla, iş arayanlara ait ilanları izliyoruz. Bu işi özelleştirebiliriz. Özel iş bulma büroları bu hizmeti etkin biçimde yapabilirler. Batı'da da bu uygulamayı özel iş bulma bürolarının yaptığını biliyoruz. Bu suretle gerçek vasıflar tespit olacak ve etkin sonuç alınacaktır.

Kaynak kullanımındaki beceri, tecrübe ve verim yeni iş sahaları açılmasına yardımcı olacaktır. Esas olan işsizlik ödeneği bağlamak değil, iş sağlamaktır.

Daha fazla işyeri açıp yeni iş imkanları sağlamak amacıyla kalkınma hızının yüksek tutulması gerekliliği üzerinde şüphemiz yoktur. Ancak, kalkınma hızı sağlıklı kaynaklara başvurmak suretiyle yüksek tutulabilir. Gereksiz harcamaların frenlenmesi yurt çapında tasarruf ilkesinin benimsenmesi ve vergi denetiminin yay-

gınlaştırılması bunun belirgin örnekleridir. Kalkınma hızı ile enflasyon ilişkisi de hepimizce malumdur. Enflasyon konusuna da bir cümle ile değineceğim. Çin Halk Cumhuriyeti Parti Genel Sekreteri Zhao Ziyang dolaylı olarak halkın enflasyonla ilgili görüşünü şöyle dile getiriyor: "Çin halkı fiyatları arttırmadan ücret artışı sağlayacak bir yönetimin özlemiindedir."

Ülkemiz eşitlik ilkeleri içinde kalkınmayı hedef almıştır. Artık demokrasi'de yeni bir dönem başlamıştır. Toplum demokrasinin uygulamasında istikrar ve uyum özlemini ifade etmiştir. Tereddütler, sancılar, sıkıntılar, çekişmeler dönemi kapandı. Demokrasinin geleneğine uygun tolerans, hoşgörü, anlaşma, diyalog ve uzlaşmayı her alanda belirgin bir biçimde görüyoruz. Hür demokratik parlamenter sistemin vazgeçilmez olduğu bilinci ile önümüzdeki dönemi "Demokrasi'de Kurumlaşma" dönemi olarak görüyoruz.

Ekonomideki gelişmelerin demokrasi'de kurumlaşmaya ve istikrara yardımcı olacağı malumdur. Ekonominin yapısı birçok iç ve dış faktörlerin etki sahasındadır.

Bundan dolayıdır ki ekonominin yönetimi de çok dinamik olmalı ve bu iç-dış değişimleri yakından izleyerek etkilerini uygulamalara yansıtmalıdır.

Son günlerini sürdürdüğümüz yılın bazı önemli dış ekonomik olaylarının bir zaman aralığı ile tepkilere yol açması beklenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Ekim sonundaki borsa krizi talep gücünü, üretimi ve dünya dış ticaret hacmini etkileyebilir. Petrol üreten ülkelerin geliri Dolar olduğundan, Dolar'ın değer kaybı bu ülkelerin alım gücünü düşürecektir. Bunun bilincinde olmalarına rağmen OPEC ülkeleri fiyat seviyesinde anlaşamıyorlar. Yine Avrupa Topluluğu ülkeleri içinde bütçe ve tarım sorunlarının kilitlendiği malum. Dış borçları 1 Trilyon ABD Dolar'ını aşan ülkeler dünya finans piyasaları için ciddi ve çözümlenemeyen bir sorun oluşturuyor.

Dış itibarımızı ve başarılı ihracat performansımızı 1988'de de devam ettirmek ihtiyacındayız. Çabuk ve doğru kararlar ekonomimiz üzerindeki bu tür etkileri asgariye indirecektir. Bu alışkanlığın öntümüzdeki dönemde de sürdürülmesi bizler için önemli bir güvencedir.

Az önce ekonomideki gelişmeler ile demokrasi arasındaki ilişkiye değinmiş-tim. Türk ekonomisinde kamu ve özel kesimin ortak sorumlulukları vardır. Üretim her iki kesimde de yapılmaktadır. Hatta sanayileşmenin öncülüğünü kamu kesimi yapmış, özel sektör teşebbüs gücünü çok sonra ispatlayabilmiştir. Bugünkü karma sistem bu oluşumun sonucudur.

Yatırımlarda ve işletme döneminde özel kesime tanınan ayrıcalıkların tümü kalkmıştır. Banka sistemi dışında iç borçlanma havuzunun % 95'inden fazlasını kamu kullanmaktadır. Özel kesimin borçlanma imkanı ve oranları zorluklar doğurmaktadır. Büyüme için üretim esas olduğuna göre özel kesimin daha fazla üretkenliğe kavuşması için önlemler gereklidir:

Şirketlerin borçlanma trendinde ciddi bir tırmanış vardır. İstanbul Sanayi Odasının "500 Büyük Firma" anketine göre 1986'da bu 500 şirketin faiz ödemeleri % 126 artmıştır. Değer itibarıyla da 1985'de 653 Milyar TL'si olan faiz ödemeleri 1986'da 1.475 Milyar TL'ye ulaşmıştır. Bunun sebeplerini az önce öz olarak açıklamaya çalıştım.

Piyasa ekonomisindeki ana yaklaşım öncülüğün bundan böyle ağırlıklı olarak özel kesim tarafından üstlenmesi şeklindedir. Yani yatırım ve üretim sorumluluğu özel kesimindedir. Ana politikaların tespiti bu öncelik belirgin bir biçimde görülmelidir. Ekonomi politikaları ile özel kesimin tercih edildiği açıkça ortaya konulmalıdır. Ekonomide özel kesimin payının kamudan daha hızlı büyüdüğünü görmek istiyoruz. Önemli ve tek kânit bu olabilir.

Kamu ve özel kesim olarak Türkiye'nin üretim, yatırım, istihdam, vergi, ihracat gibi hedeflerini bir bütün olarak temsil ediyoruz. Bu ana amaç etrafında işçisi ve işvereni ile yılın her günü bitmeyen bir maratonun atletleriyiz. "Sosyal Refahın İlerlemesi" ve "Sağlıklı Üretim İçin İş Barışı" temel amacımızdır. Zaman zaman değişik görüşler dile getirsek dahi amacımız tek, elimizdeki bayrak demokrasi bayrağıdır. Bu fikre gönül veren ve bu ideal uğruna yıllarını harcayan hükümet, bürokrat, işçi ve işverene huzurlarınızda saygılar sunarım.

yenler gibi çeşitli kesimlerden temsilciler de bulunur. Böylece, toplumun her kesiminin katılımı ile geniş çapta bir görüş birliği sağlanmaya çalışılır.

En önemli konseylerden biri olan, MİTİ'ye danışmanlık yapan, sınai yapı ile ilgili Konsey senede sadece 2-3 kere toplanır ve özellikle belirli politika teklifleri üzerinde çalışır. Bu düzenli formal ve danışma prosesi, senede bir kere bütçe hazırlayan CBI'nın hükümet ile olan ilişkilerinden çok farklıdır. Resmi olmayan toplantıların sıklığı CBI ve hükümetteki görevlilerin kişiliğine bağlıdır. CBI'nın tekliflerinin bakanlarca yok sayılması gibi bir durum Japonya'da söz konusu olamaz. Önceden karşılıklı fikir alışverişi yapılır, böylece ortak bir karara varılır.

Keidanren, politikacılar ve diğer hükümet yetkilileri ile samimi ilişkiler içindedir. Başkanın ise çok önemli bir statüsü vardır. Hatta, başbakan ve Keidanren'in başkanı karşılaştıklarında, başbakanın diğerini daha çok eğilerek selamladığı söylenmektedir. Ancak bu durum, bugün biraz tersine dönmüştür. Keidanren'in hala çok önemli bir gücü varsa da, piyasanın dışı

açılması sonucu Japonya'nın sorumlu dünyaya ticaret ortağı şeklinde davranması yolundaki dış baskılar ve zenginliğin sanayiden Japon finans sektörüne kayması ile bu güç biraz azalmıştır.

1960'larda, hükümet ve özel sektör arasında fikirbirliği mevcut iken, bugün ana amaçların ne olduğu sorusu sorulmaktadır. Keidanren'in ana amacı kişisel çıkarların değil, endüstrinin sesi olmak ise de, bazen sektörler arası çatışma oldukça ileri boyutlara varmaktadır. Özellikle ihracat kısıtlaması konusunda Keidanren fikir beyan etmemekte, ancak üyelerin birçoğu herhangi bir kısıtlama olmadan ihracat yapmak istemektedirler.

Problem birkaç sene önceye uzanmaktadır. Keidanren'in bir önceki başkanının ABD'ne otomobil ihracatına kısıtlama getirilmesini istemesi, bu endüstrinin liderlerinde şok etkisi yapmıştır.

Keidanren'in ihracat politikasına bu yaklaşımı, hükümete ithalat engellerinin kaldırılması ve yurtiçi piyasanın hızla genişletilmesi için yaptığı baskıya ters düşmektedir. Kuruluş, hükümete, tarım sektörün-

de de, pirinç dışında, sübvansiyonların azaltılması için baskı yapmaktadır.

Gözlemciler, Keidanren'in hala Japonya'da kuvvetini koruduğunu belirtmektedirler, ancak iç yapısında, bir değişim beklenmektedir. Keidanren içinde çelik endüstrisi ve ağır sanayi diğerlerine göre daha kuvvetli durumdadır. Elektronik sanayi ise ağırlığını son yıllarda arttırırken, bankalar ile sigorta şirketleri oldukça iyi bir şekilde temsil edilmektedirler. CBI ise geleneksel endüstriler yanında, bankacılık ve mali hizmetlere de üyeliğini açmış bulunmaktadır.

Keidanren'de de, finans kuruluşları önemlerini arttırdıkça ve endüstri faaliyetlerini Japon sınırlarının dışına çıkardıkça değişiklikler kaçınılmaz olacaktır.

Kaynak: Financial Times

Borç - Hisse Senedi Swap'ı ve Ağır Dış Borç Yükü Olan Ülkeler

Uluslararası borç bunalımına çözümler aranırken son günlerde dikkatler yeni bir finansman tekniği olan "borç-hisse senedi swap" üzerinde toplamaktadır. Bu uygulama ile geleneksel borç karşılığı hisse alınması uygulaması arasındaki esas farklılık birincisinin daha geniş bir uygulama alanına sahip olmasıdır.

1982 Ağustos'unda ortaya çıkışından bu yana borç bunalımı güncel önemini korumakta ve görünürde de kısa vadeli çözümler bulunamamaktadır. Onun için, özel kreditorler ağır borç yükü olan ülkelerdeki alacaklarını iskonto ile satma eğilimi göstermektedirler. Bir yabancı yatırımcı borç senedini örneğin nominal değerinin yüzde 70'ine satın alabilmekte ve senedin nominal değeri üzerinden nakde çevrilmesini borçlu ülkeden talep edebilmektedir. Böyle bir durumda eşdeğer yerel para, iç borç geri ödemesinde veya bir proje ya da yatırım işbirliğinin finansmanında kullanılabilir.

Şili, Mayıs 1985'de geniş kapsamlı bir borç-hisse senedi değişim şeması yayınlayan ilk ülke olmuştur. Kambiyo yönetmelikleri, vatandaşların da pezo borçlarını geri ödemede veya bir yatırım projesini finanse etmede takas işlemine katılmalarına izin vermektedir. Bu çerçevede, 500 milyon dolar kadar borç takas edilmiştir. Diğer taraftan kambiyo yönetmelikleri, yabancıların da takas işlemine katılmalarını düzenlemektedir. Buna göre, normal yollardan finanse edilen (dolaysız) yatırımlarda 3 yıllık bir süreden sonra tanınan kâr transferi ve yatırımın yatırımcı ülkeye geri dönmesi imkanına kıyasla bu tür yatırımlarda sermayenin geri dönmesi için 10, kâr transferi için ise 4 yıllık bir süre tanınmaktadır. Bu çerçevede, 200 milyon doların emekli fonlarına, sigorta şirketlerine ve yerel bankalara yatırıldığı kaydedilmektedir.

Borç-hisse senedi dönüşüm çizelgesi yayınlamayı 1986 Nisan'ında Meksika izlemiş ve yaklaşık 650 milyon dolar bu çerçevede takas edilmiştir. Şili çizelgesinden farklı olarak, Meksika Hazinesi yabancı yatırımları belirli sektörlere yönlendirmek için döviz karşılığı yüzde 0-25 arası iskonto lu ulusal para satışı düşünmüştür. 21

Ekvator ve Filipinler gibi diğler pek çok ÷lke de borç-hisse senedi dönüşüm çizelgesi yayınlamış. Venezuela, Kosta Rika ve Arjantin gibi bazı ÷lkeler ise konu üzerinde ciddi girişimlerde bulunmuşlardır.

Dış borç ve servis yükünün hafifletmesinin ötesinde, borçlu ÷lkeler, ÷lkenin ihracat potansiyeline katkıda bulunması, istihdamın, teknoloji ve know-how transferinin geliştirilmesinin sağlanması nedeniyle yabancı sermaye yatırımlarını ÷lkeye çekebilmeyi umut ediyolar.

Borç-hisse senedi takasının dış borç miktarı üzerindeki etkisi, ikincil piyasada borç senetlerinin arz ve talebine ve borçlu ÷lkede uygulanan takas yönetmeliklerine dayanmaktadır.

Borç-hisse senedi takas işlemi talebi ile ilgili bir tahminde bulunmak güçtür. Talep, herşeyden önce, ikincil piyasa fiyatına ve borçlu ÷lkedeki uygulamalara bağlıdır. İskonto haddi yükseldikçe ve iç borç geri ödemesi, hisse iştiraki veya yatırım projelerinin finansmanı gibi uygulamaların kapsamı ve kullananların sayısı genişledikçe borç senedine olan talep artacaktır.

Bu finansman yöntemi, ülkeden kaçan sermayenin geri gelmesini sağlamada etkili olabilir. Yabancı yatırımların ilgisini belirlemede, yabancı sermaye yatırımlarına dair uygulamalar ve ülkenin ekonomik geleceği etkili olmaktadır. Piyasa ekonomisi politikaları ve açık seçik tanımlanmış kurallar (Sermaye, kâr transferi, vergilendirme vs) yabancı yatırımcılar için esas önem taşıyan hususlardır.

Borç senedi arzı, ikincil piyasa fiyatına ve özellikle ticari bankalar olmak üzere özel kesim alacaklarının kredi riskine bağlıdır. İkili veya çok taraflı kuruluşların borçlu ülkeler üzerindeki haklarını satmaya istekli olmadıkları düşünülmektedir. Bankalar kendi portföylerinden satış yapmalarının geciken alacakların tasfiyesini teşvik etmesinden korkmaktadırlar. Belli başlı ABD bankalarında kendi portföylelerini temizleme ve yeni parasal anlaşmalardan kaçınma amacıyla ellerindeki 3. Dünya riskinden kurtulmaya çalışmaktadırlar.

Borç senedi arzı ortalama olarak borçlu ülkelerin dörttebirinin toplam borçlarından daha fazla olmayacaktır. Kötümser bir varsayım ile önde gelen ABD bankala-

rının yüzde 10'u ve diğerlerinin de yüzde 20'si olarak düşünülduğünde, ikincil piyasa arzı dış borçların yüzde 16'sı ile sınırlandırılmış olacaktır. Sanayileşmiş ülkelerdeki bankaların üçüncü Dünya borçları piyasasının geliştirilmesi yönünde hareket etmeleri beklenmektedir. Bundan başka, arzdaki genişleme nominal değer üzerindeki iskonto oranını arttıracak ve borç-hisse senedi takasını çok daha ilginç bir finansman aleti durumuna getirecektir.

Borçlu ülkeler tarafından yürürlükten kaldırılan yönetmeliklerden başka sınırlamalar da olabilir. Bu finansman tekniği nedeniyle ortaya çıkabilecek aşağıdaki olumsuz sonuçlar yeni düzenlemelerle yokedilmeye çalışılmaktadır.

- Takas ile, yabancıların ulusal kaynaklar üzerinde egemenliği zedeleyen bir etkinlik kazandıkları ileri sürülmektedir.

- Borç senetleri ulusal para karşılığında takas edilecektir. Merkez Bankası ihtiyacı olan parayı para arzını genişleterek sağlamak durumunda kalabilir. Belirgin bir enflasyonist etkiyi önlemek için Merkez

Bankası kısıtlayıcı diğ er parasal önlemleri almak veya borçların hisse senedine dönüşümü işlemine bir sınır koymak zorundadır.

Borç-hisse senedi takasının  demeler dengesi üzerindeki etkisi yalnızca bir ülkenin borç servis yükünü azaltmakla kalmamakta, aynı zamanda dış ticaret dengesini de olumlu etkilemektedir.

Olumlu etkileri azamileştirmek için borçlu ülkeler bu tekniğın parasal etkileri üzerine eğilmektedirler. Açık seçik düzenleyici mekanizmaya ilave olarak yabancı sermaye yasaları gerekli görüldüğü yerde değiştirilmelidir.

Uygun makro-ekonomik yabancı sermaye politikaları ile düzenlenen yeni yabancı sermaye yatırımları ihracatın artmasına yola arken, dış ticaret dengesinde bir iyileşme sağlanabilir.

Kaynak: Intereconomics.

Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması

Fikri mülkiyet hakları (Intellectual property rights), yaratıcı çalışmaların sahibine, çalışma sonuçlarını, üçüncü şahısların haksızca kullanmalarını önlemek için sağlanan haklar olarak tanımlanabilir.

Bunlar, sınai mülkiyet haklarını (patent, dizayn hakları, ticari marka) ve telif hakkını içermektedir. Elle tutulmayan mülkiyet kavramına giden bu tip faaliyetleri gerçekleştirmek ne kadar güç ise, bunları taklit etmek de o denli kolaydır. Bu nedenle korunmaları özel bir önem taşımaktadır.

Patent veya ticari marka sahipleri, mülkiyetlerinin korunmasını isterlerken, kullanıcılar bu tip kısıtlamalardan hoşlanmamaktadırlar. Bu nedenle, her ikisi arasında bir denge kurulması şarttır.

Fikri faaliyetlerden doğan çalışmaların korunmasına ilişkin bugün 2 anlaşma mevcuttur. Bunlar Paris ve Bern anlaşmalarıdır. Bu ve benzeri anlaşmalarda göz önüne alınacak noktalar şöyle özetlenebilir.

1) Koruma Miktarı

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin konuya yaklaşımları farklıdır. Gelişmiş ülkeler patentli teknolojilerin gelişmekte olan ülkelerde serbestçe kullanılmasına karşıdırlar, ve bunun önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını istemektedirler. Özellikle üçüncü dünya ülkeleri ise böyle bir korumadan sadece gelişmiş ülkelerin kazançlı çıkacağını ve kendi ekonomik gelişmelerinin zarar göreceğini savunmaktadırlar. Paris Anlaşması global olarak istenen düzeyde koruma sağlayamamaktadır. Bu nedenle her iki tarafın görüşlerinin koordine edilmesi gerekir.

2) Koruma Sistemi

Özellikle patent haklarını koruma sistemi büyük önem taşımaktadır. Bir görüşe göre, patent, buluşu ilk gerçekleştiren kişiye verilmelidir. Diğer bir görüş patent hak-

kının ilk müracaat edene verilmesi yolundadır. Ayrıca korumanın, patent elde edildiği gün mü, yoksa başvuru yapıldığı gün mü başlaması gerektiği konusunda tartışmalar mevcuttur.

3) Uygulama

Telif hakkı alınmadan yayınlanan kitaplar veya kopye edilmiş kayıtlı ticari markalar sık sık rastlanan olaylardır. Bu tip olayların önlenmesi için bir yol, gümrüklerde fikri mülkiyeti ihlal eden malların yurtiçine girişinin önlenmesidir. Ancak böyle bir engelleme ithalat kısıtlaması ve uluslararası ticaretin kısıtlanması anlamına da gelmektedir.

Örneğin, bugün ABD'nin uyguladığı sistemde bazı aksaklıklar göze çarpmaktadır. Bunlardan biri, suçlanan tarafın karşı iddiada bulunmasına izin verilmemesi, bir diğeri ise, ithalat ambargosu sonucu uğranan zarar için bir telafi sisteminin olmasıdır.

4) Yeni Teknolojilerin Korunması:

Yeni teknolojiler için ne tip fikri mülki

yet hakkı tanınabileceği bugün en çok tartışılan konudur. Bu çerçevede yarı iletken yongalar ile bilgisayar programlarının en fazla korunması gereken mülkiyet hakları olduğu belirtilmektedir. Bilgisayar programlarının telif hakkı yasaları ile korunması yolunda bir eğilim mevcuttur. Yarı iletkenler için de, gelişmiş ülkeler arasında bunların korunmasına ilişkin yasaların kabulü gerekmektedir.

Uluslararası alanda fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin bir sisteminin yerleştirilmesi önem kazanmıştır. Ancak böyle bir sistem sadece konu ile direkt ilgisi olanlara yönelik değil, genel ekonomik gelişmeyi de sağlayıcı olmalıdır.

ABD'nin bu konuda Avrupa ve Japonya ile ortaklaşa uluslararası kuralların saptanması konusunda girişimleri mevcut ise de, gelişmiş ülkeler arasında fikir birliği sağlanmasının pek kolay olmadığı görülmektedir.

Kaynak: Keidanren Review.

Fransız Frank 'ı Bölgesinin Sorunları

"Bağımlılık", bir durum olarak bir zorluğ u ifade eder. Bir para biriminin bir başka para birimine bağımlı olması durumunda ise, bağımlı para birimi, ekonomik değişme ve gelişmelerden, bağımlı olduğı para biriminin etkilenme derecesi ve yönüne göre etkilenecektir. Hatta çok kere bağımsız para birimi ekonomik gelişmelerden olumlu şekilde etkilense bile, ona bağımlı para birimleri ters yönde etkilenebilmektedir. Bunun nedeni ise sadece bağımlılıktır.

Fransız Frank'ına bağımlı Afrika Frank'ının durumu yukarıdaki betimlemeye aynen uymaktadır. Doların Fransız Frank'ı karşısında değer kaybetmesi, Afrika Frank'ını para olarak kullanan ülkeleri güç durum a soktu.

Bunun iki nedeni var: Bu ülkeler ithalatlarını Frank bölgesinden yaptıkları zaman doların değer kaybetmesinden yararlanamıyorlar. Dolayısıyla ithalat faturalarında bir değişme olmuyor. Diğer yandan, yaptıkları ihracat daha ziyade hammadde olduğu için gelirleri düşüyor. Zira, bugün dünyada hammadde fiyatları çok düşük bir düzeyde bulunuyor. Aynı şekilde doların değer kaybetmesi sonucu, dolarla işlem gören ihracat mallarının fiyatını düşürüyor.

IMF Frank Bölgesi ülkelere ekonomilerini sanayi malları üretecek ve ihraç edecek şekilde geliştirmelerini öneriyor. Buna karşılık bazı uzmanlar ve bölgenin sorunlarını iyi bilen Dünya Bankası, Frank Bölgesi diye bir bölgenin varolmasının, ihracata dönük sanayileşme stratejisini engellediğini savunuyor. Onlara göre Frank Bölgesi varolmaya devam ettikçe bu ülkelerin sanayileşmesi de, sanayi malları ihraç etmeleri de mümkün değildir. Dolayısıyla bu ülkeler bir pense arasında sürekli sıkışmaktadır.

Frank Bölgesi 1948 yılında yaratıldı, oysa artık kolonyalist ilişkiler sözkonusu de-